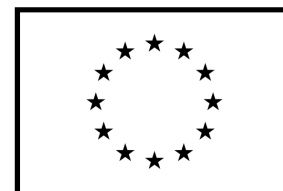

mpc
METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM

PROFESIJNÝ A KARIÉROVÝ RAST
pkrmpc
METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM

Európska únia
Európsky sociálny fond

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

Mgr. Zuzana Hovancová

Práca s ikonou na hodinách náboženskej výchovy

Osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe

Prešov
2012

Vydavateľ: Metodicko-pedagogické centrum, Ševčenkova 11,
850 01 Bratislava

Autor OPS/OSO: <Mgr. Zuzana Hovancová>

Kontakt na autora: <Pracovisko: SPŠ dopravná, Hlavná 113, Košice
e-mailová adresa: zhovancova@gmail.com>

Názov OPS/OSO: <Práca s ikonou na hodinách náboženskej výchovy>

Rok vytvorenia OPS/OSO: 2012

Odborné stanovisko vypracoval: <Mgr. Ľudmila Jenčová>

Za obsah a pôvodnosť rukopisu zodpovedá autor. Text neprešiel jazykovou úpravou.

Táto osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe/osvedčená skúsenosť odbornej praxe bola vytvorená z prostriedkov projektu Profesionálny a kariérny rast pedagogických zamestnancov. Projekt je financovaný zo zdrojov Európskej únie.

Kľúčové slová

Ikona, práca s obrazom, ikony: Panna Mária bolestná, Anastasis a Ježiš Kristus, Vševládca, dogma

Anotácia

Práca sa venuje metodickým námetom využitia ikony na hodinách náboženskej výchovy. Ponúka 8 vzorových vyučovacích hodín v primárnom, nižšom sekundárnom a vyššom sekundárnom vzdelávaní. Do jednotlivých návrhov sme včlenili prácu s ikonami – Panna Mária bolestná, Anastasis a Ježiš Kristus, Vševládca.

OBSAH

Úvod	2
1 IKONA.....	3
1.1 Symbolika ikony.....	4
1.2 Nápisy na ikonách	5
2 PRÁCA S OBRAZOM	6
2.1 Metodické podnety k práci s obrazom	7
2.2 Metódy práce s obrazom	7
3 PRAKTICKÉ UKÁŽKY PRI PRÁCI S IKONAMI.....	8
3.1 Ikona – Panna Mária bolestná	9
3.1.1 Naša mama Mária	12
3.1.2 Panna Mária a ja	14
3.1.3 Mária – matka Cirkvi	16
3.2 Ikona – Anastasis	18
3.2.1 Biela sobota	21
3.2.2 Nádej vzkriesenia	23
3.2.3 Anastasis	25
3.3 Ikona – Ježiš Kristus, Vševládca	27
3.3.1 Ježiš – syn človeka, Boží syn	30
3.3.2 Dva princípy	32
Záver	34
Zoznam bibliografických zdrojov	35
Zoznam príloh	36

ÚVOD

Obrazné vyjadrovanie je blízke človeku v každej dobe. Súčasná doba sa vyznačuje rozvinutou obraznosťou. Človeka dennodenne obklopujú dynamické a statické obrazy. Množstvo informácií prijíma cez televíznu obrazovku. Silnými zážitkami sprostredkujúcimi posolstvo cez obraz, poskytujú reklamy. Je možné to postrehnúť na správaní malých detí, ktoré akonáhle ide reklama, dokážu zanechať akúkoľvek hru a veľmi pozorne sledujú reklamu, alebo opakujú reklamné slogany. Obraz má svoju silu. Svojou mocou či odkazom dokáže upútať pozornosť človeka. To ovplyvňuje súčasného človeka natoľko, že sa stáva viac-menej konzumentom obrazov. Aj z toho dôvodu je potrebné prinavrátiť sa k podstate obrazného vyjadrenia a jeho vnímania.

Podnetom k napísaniu práce je osobná pedagogická skúsenosť s prácou s ikonami a odovzdávaním najmä mariánskych dogiem na hodinách náboženskej výchovy. V čase začínajúcej pedagogickej praxe sme sa stretli s nevhodnými narážkami žiakov na vnímanie a chápanie dogiem o Panne Márii. To bol dôvod, aby sme hľadali spôsob, ktorým sprostredkujeme mariánske dogmy žiakom pravdivo, jednoznačne a pokiaľ to bude možné, aby sme sa vyhli nedôstojným narážkam z ich strany. Po úpenlivom hľadaní sme dospeli k poznaniu, sprostredkovať mariánske dogmy cez ikonu Panny Márie Bolestnej. Výsledok bol okamžitý, žiaci veľmi pozorne vnímali symboliku ikony, prijímali pravdy viery o Márii bez problémov, úplne sa s nimi stotožnili. Túto pozitívnu skúsenosť sme ďalej rozvíjali a začali sme používať na hodinách náboženskej výchovy aj ďalšie ikony. Cez ikonu ponúkame pravdy viery, ktoré sú niekedy pre žiaka ťažko prijateľné, pretože dogmy sú neraz zahalené Tajomstvom a k ich prijatiu je potrebné dosiahnuť určitú kresťanskú vyspelosť. Avšak symbolika ikony napomáha chápaniu a prijímaniu právd viery.

Práca je rozdelená do troch kapitol. V prvej kapitole sa vo veľmi hutnej podobe venujeme ikone a jej symbolike. V druhej kapitole ponúkame metodické postupy pri práci s obrazom. Tretia kapitola opisuje našu osobnú pedagogickú skúsenosť s ikonami na hodinách náboženskej výchovy. Je rozdelená do troch podkapitol. V každej podkapitole predstavujeme jednu ikonu a venujeme sa jej praktickému využitiu na hodinách náboženskej výchovy. Ponúkame vzorové vyučovacie hodiny pre primárne, nižšie sekundárne a vyššie sekundárne vzdelávanie. Súčasť vzorových vyučovacích hodín tvoria pracovné listy, ktoré vo väčšej miere ponúkajú úlohy na upevňovanie učiva. Autorkou perokresieb v pracovných listoch je Jana Lukášová. Výnimku tvorí pracovný list k vyučovacej hodine Ježiš – syn človeka, Boží syn, kde perokresba pochádza z internetového zdroja.

Cieľom práce je predstaviť ikonu ako prostriedok na odovzdávanie právd viery. Poukázať na to, že ikona, ktorá je síce typická pre Pravoslávnu cirkev a Grécko-katolícku cirkev, je taktiež prostriedkom, ktorý svojou obraznosťou ponúka prijímať pravdy viery, pretože tie sú vyznávané tak v Pravoslávnej, Grécko-katolíckej či Rímsko-katolíckej cirkvi.

1 IKONA

V tejto kapitole sa v skratke pozrieme na ikonu z historicko-kultúrno-duchovného hľadiska. Predstavíme najdôležitejšie prvky ikony a pristavíme sa pri symbolike materiálu, farieb a líní ikony.

VII. ekumenický koncil (869 – 870) vyhlásil: „To, čo nám kniha hovorí slovom, to nám ikona oznamuje a sprítomňuje cez farby“. (Špidlík – Rupnik, 2004)

Ikona je obraz, avšak obraz *sui generis* (svojho druhu, špecifického rázu). Má svoj historický a teologický vývoj, vrcholiaci v jednote Slova-Obrazu. Zachytáva Božie slovo ako Obraz. (Špidlík – Rupnik, 2004) Slovo sa stalo skutočne telom a prebývalo medzi nami (porov. Jn 1, 14), to znamená, že Boh-Slovo sa stal opísateľným, večné Slovo umožnilo predstaviť Seba vo forme obrazu – ikony. (Schönborn, 2002)

Ikona ako umelecký obraz ponúka rozmer komunikácie. Kresťanské umenie rozvíjané cestou komunikácie vychádza z teológie vtelenia. Snaží sa nie slovom, ale obrazom predstaviť cirkevné učenie. Udalosti posvätných dejín, nepochopiteľné tajomstvá viery zachytáva spôsobom, ktorý je mimo dosahu ľudského chápania. (Artim, 2004) Usiluje sa zobrazit' svet podľa pohľadu Otca, ktorý nám bol komunikovaný v Kristovi. *Ikona je komplexným jazykom, lebo je obrazom a súčasne slovom, je zjavením a súčasne anamnésis, pamiatkou.* (Špidlík – Rupnik, 2004)

Ikona sa pokladá za miesto, kde prebýva samotný Pán. Toto prebývanie sa uskutočňuje v troch rovinách:

- v samotnom stvorení, čo znamená, že všetko je stvorené prostredníctvom Slova, ktoré je pôvodom, či základom všetkého,
- v umelecko-duchovnej činnosti, drevená doska, farby a postavy nie sú iba obrazom, ale sú dielom Ducha Svätého, ktorý vedie ikonopisca pri písaní ikony,
- v liturgii, nakoľko ikona je jej súčasťou, modlitby veriacich a cirkvi sú dôkazom Božej prítomnosti v ikone, sprostredkujú prítomnosť Krista a jeho diela spásy. (Špidlík – Rupnik, 2004)

Podľa kresťanského ponímania sa ikona píše, pretože je zdrojom poučenia pre kresťana. Výtvarnými prostriedkami zobrazuje text Evanjelia.

Cez ikonu pôsobí v Cirkvi Vtelené Slovo Isus Christos a Svätý Duch, ako podmienka plnosti zjavenia. Ikona sa podobá na Sväté Písmo svätému a čerpá svoju duchovnú silu z Božieho Ducha, ktorého mocou je akýmsi tajomným spôsobom účastná na tomto diele, čo je možné vďaka Božiemu zjaveniu. Preto v ikone je možné vidieť viditeľný výraz neviditeľného sveta, skrytého tajomstva a nevysloviteľných právd kresťanského zjavenia (napr. vtelenie Božieho Syna).(Artim, 2004)

1.1 Symbolika ikony

Hĺbka posolstva ikony je vnímateľná cez symboliku ikony. Symbolika sa prejavuje v troch rovinách:

1. symbolika materiálu,
2. symbolika farieb,
3. symbolika línii.

Symbolika materiálu

Pôvodne sa ikony písali na drevené dosky a ľanové plátno reprezentujúce rastlinnú ríšu. Najstaršie ikony boli zhotovované voskovou grafickou technikou, neskôr hlavne vaječnou technikou. Vaječné žĺtko a želatína predstavujú živočíšnu ríšu. Pigmenty a krieda symbolicky vyjadrujú minerálnu ríšu. (www.ikona.sk)

Symbolika farieb

Farba zohráva v ikone dôležitú úlohu a jej používanie nebolo nikdy náhodné. Každá farba má svoje miesto a symbolický význam.

Zlatá farba – symbolizuje prítomnosť Boha, Božstvo, Božiu moc a milosť, nebeské svetlo. Zobrazuje prežiarenie osobnosti a zároveň aj vecí, ktoré s ňou prišli do kontaktu božským svetlom. (<http://siscms.sk>)

Purpurová farba – symbolizuje dôstojnosť, spravodlivosť a pravdu. Je to farba kráľa, vládcu – Boha na nebi a kráľa na zemi. Iba imperátor mohol podpisovať listiny purpurovým atramentom, nosiť purpurový odev a obuv. Takúto farbu má maforion Bohorodičky, Nebeskej Kráľovny. (<http://siscms.sk>)

Červená farba – symbolizuje životodarnú energiu, život, teplo a lásku, vzkriesenie – víťazstvo života nad smrťou. Je to aj farba krvi, mučeníctva, obety, odvahy a horlivosti. Červeným nebeským ohňom planú krídla serafínov najbližších pri tróne Krista. Červené pozadie na ikone je symbolom triumfu večného života. (<http://siscms.sk>)

Biela farba – symbolizuje Božské svetlo. Je to farba čistoty, svätosti a jednoduchosti. Na ikone sa v tejto farbe zväčša zobrazujú svätí a spravodliví, duše zosnulých (no iba spravodlivých), anjeli. (<http://siscms.sk>)

Modrá farba – symbolizuje nekonečnosť neba, múdrosť a zbožnosť. Je to farba spodného rúcha Bohorodičky. (<http://siscms.sk>)

Zelená farba – symbolizuje život, mladosť, nádej a očakávanie. Používa sa tam, kde sa začína život, napr. v scénach narodenia. (<http://siscms.sk>)

Hnedá farba – symbolizuje skromnosť, chudobu. Je to farba zeme a všetkého dočasného. (<http://siscms.sk>)

Čierna farba – symbolizuje mystickú hĺbku alebo utrpenie. V niektorých výjavoch je aj farbou tajomstva, napr. vo výjave Narodenia Krista jaskyňa alebo vytvára pozadie Kozmu, v dolnej časti na ikone Zoslania Ducha svätého.(<http://siscms.sk>)

Symbolika línií

Symbolika línií sa spája s obrátenou perspektívou. Obrátená perspektíva odráža duchovný, premenený svet – nie je prístupná perspektíva ako v reálnom živote. Obrátenou perspektívou umožňuje divákovi vstúpiť do premeneného sveta. Stáva sa miestom stretnutia Boha a človeka. (www.ikona.sk) Ohnisko prebiehajúcej línie odpredu dozadu nie je nekonečne, na horizonte, ale naopak, vystupuje z plochy ikony, opúšťa zobrazený výjav a je kladené do srdca pozorovateľa ikony. (Artim, 2004)

1.2 Nápisy na ikonách

Text na ikone a samotný výjav často vystupujú ako samostatné formy. Text môže dopĺňať a ozrejmovať samotný výjav, objasniť jeho hlbší význam, no zároveň môže aj obraz podrobnosťami dešifrovať samotný text. Obidve formy by mohli existovať nezávisle na sebe, no ich vzájomné spojenie umocňuje posolstvo. Bez písomného uvedenia mena zobrazeného svätca, alebo daného sviatku nie je ikona považovaná za dokončenú. Slová v ikone sú vždy jej integrujúcou súčasťou. Nápisy podľa pôvodu danej ikony môžu byť napísané po grécky, latinsky, alebo v staroslovanskom jazyku – Cyrilike. (www.ikona.sk)

Rozlišuje tri druhy nápisov:

1. HLAVNÉ NÁPISY:

- mená Krista, Bohorodičky a tiež mená svätých,
- názvy hlavných výjavov a názvy výjavov zo života svätých na klejmach,
- texty na zvitkoch alebo Evanjeliách.

2. VEDĽAJŠIE TEXTY:

- modlitby na poliach alebo vložené do kompozície výjavu,
- iné texty vložené do kompozície výjavu.

3. PRIDRUŽENÉ TEXTY:

- texty obracajúce sa na svätého na ikone,
- nápisy na zadnej strane ikony.(<http://siscms.sk>)

Ikona ako obraz *sui generis* ponúka vnorenie sa do Božích práv. To ju robí vhodným prostriedkom na hodinách náboženskej výchovy. Pri práci s ikonou je dobré poznať spôsoby práce s obrazom. V ďalšej kapitole si predstavíme metodické postupy pri práci s obrazom.

2 PRÁCA S OBRAZOM

Hovorí sa, že je lepšie raz vidieť ako stokrát počuť. Zrakom vnímame až 83 % vonkajších signálov. (Kutarňa, 1993) Aj z toho dôvodu je práca s obrazom na hodinách náboženskej výchovy veľmi dôležitá.

S obrazmi sa človek stretával od úsvitu ľudských dejín. Obraz tvoril súčasť ľudského života. Slúžil ako prostriedok dorozumievania, odovzdávania odkazov a pod. Má svoju symboliku a je vytváraný preto, aby inšpiroval k premýšľaniu a snívaniu, sprítomňoval neviditeľno, sýtil a podporoval vieru a nádej, napomáhal k modlitbe, vnútornej premene človeka, v dozrievaní v láske. (Kutarňa, 1993)

Obraz vo vyučovacom procese spĺňa niekoľko úloh:

1. informuje,
2. motivuje,
3. reprezentuje tému,
4. vedie k meditácii. (Kutarňa, 1003)

Vnímanie obrazu vonkajšími zmyslami vedie k vnútornému videniu, k chápaniu významu, duchovnému odkazu obrazu.

V edukačnom procese musí výber obrazu spĺňať kritériá výberu:

1. viesť k cieľu vyučovacej hodiny,
2. byť na mentálnej úrovni žiaka,
3. viesť k zamysleniu. (Kutarňa, 1993)

Obraz možno použiť v každej etape vyučovacej hodiny. V úvodnej časti vyučovacej hodiny obraz slúži ako motivácia. V expozičnej časti slúži ako prostriedok informácií a nových vedomostí. Vo fixačnej časti spĺňa funkciu opakovania, upevňovania učiva.

Obraz môže byť statický a dynamický. Využitie niektoré typu obrazu má svoje výhody aj nevýhody. Ikona je obraz statický, preto si priblížime výhody a nevýhody statického obrazu.

K výhodám patrí:

- nehybnosť,
- zachytáva jeden okamih,
- posolstvo obrazu v „čitateľovi“ ostáva. (Šelinga, 1999)

K nevýhodám patrí:

- žiada si svetlo – „čitateľ“ je ponorený do bežného života,
- je určený prevažne jednotlivcovi. (Šelinga, 1999)

2.1 Metodické podnety k práci s obrazom

Obraz sprostredkúva silný zážitok, preto by sa nemal používať na každej vyučovacej hodine. Je potrebné vyberať vhodné, hodnotné obrazy, nie gýče.

Učiteľ má mať obraz premeditovaný, tzn. má poznať duchovnú hĺbku obrazu. Pri použití obrazu musí byť dostatok času. Učiteľ a žiaci nemôžu byť v časovej tiesni.

V prvom kroku je dôležité upriamiť pozornosť žiakov na vonkajší obsah obrazu, tzn. farby, kompozíciu, línie, postavy, symboly a pod. V ďalšom kroku môžu žiaci odhaľovať vnútorný obsah. Pri prechode z vonkajšieho obsahu k vnútornému napomáhajú otázky prechodu „z vonku do vnútra“.

1. Čo to vo mne vyvolalo?
2. Aké pocity, spomienky, asociácie?
3. Čo hovorí obraz mne osobne?
4. S ktorou postavou sa viem identifikovať?
5. Kde je moje miesto na obraze a prečo?
6. Aký titul by sme dali obrazu?
7. Čo tým chcel umelec povedať svetu (mne)? (Plešková, 2006)

2.2 Metódy práce s obrazom

Pri práci s obrazom je možné využiť niektorú z metód práce s obrazom:

1. Čítanie obrazu.
2. Odkrývanie obrazu.
3. Meditácia obrazu.
4. „Odhaľovanie“ detailov.

V tejto časti si predstavíme metódu čítania obrazu, pretože tú využijeme v praktickej časti práce.

Postup krokov pri čítaní obrazu:

1. Obraz chvíľu pozorujeme.
2. Hovoríme o tom, čo nás na obraze zaujalo, ale nič nevysvetľujeme.
3. Neskáčeme do reči.
4. Záver urobí učiteľ. (Kutarňa, 1993)

Túto postupnosť krokov sa snažíme zachovať pri práci s obrazom aj s ikonou. V nasledujúcej časti ponúkame niekoľko metodických námetov práce s ikonami na hodinách náboženskej výchovy. Ak nám to situácia na vyučovacej hodine dovolí, môžeme prejsť od čítania obrazu k meditácii.

3 PRAKTICKÉ UKÁŽKY PRÁCE S IKONAMI

V tejto časti ponúkame vzorové metodicky spracované vyučovacie hodiny využívajúce ikony. Pre túto prácu sme vybrali tri ikony – Panna Mária Bolestná, Anastasis, Ježiš Kristus, Vševládca – načrtávajúce prácu v jednotlivých stupňoch vzdelávania, od primárneho po vyššie sekundárne vzdelávanie. V úvode je krátky komentár k ikone, ktorý využije učiteľ pri predstavovaní ikony na vyučovacej hodine. Po ňom nasleduje zobrazená ikona. Nakoniec nasledujú ukážky vzorových vyučovacích hodín aj s pracovným listom. Každá ukážka sa spája nielen s ikonou, ale aj s ďalším obsahom.

Pri použití ikony ako prostriedku na odovzdávanie právd viery je potrebné, aby učiteľ voviedol žiakov krátkym vstupom do sveta ikon. Ak ide o vyučovanie rímsko-katolíckeho náboženstva. Vstup do sveta ikon môže byť súčasťou vyučovacej hodiny, na ktorej pracuje s ikonou, alebo vstupe bude venovať jednu vyučovaciu hodinu, predchádzajúcu vyučovanie s ikonou.

Vo vstupe sa učiteľ môže heslovite zamerať na niektoré prvky, ktoré pomáhajú žiakom pochopiť zmysel ikon.

Heslovitú postupnosť krokov si učiteľ môže pripraviť aj vo forme prezentácie, pričom jednotlivé kroky doplní obrazovým materiálom. Ponuka postupnosti krokov:

1. **ZACHYTÁVANIE POSOLSTVA** – počuté posolstvo bolo zaznamenávané dvomi spôsobmi:
 - obrazom (nástenné maľby),
 - písmom: piktogramy, klinové písmo, hieroglyfy, grécke písmo atď.
2. **KULTÚRNY ROZMER** – na kresťanské umenie vplývali dva kultúrne rozmery:
 - **Indoeurópsky, ktorého základnými znakmi sú:**
 - polyteizmus,
 - vidieť boha,
 - pokúšali sa predvídať – chceli nahliadnuť do chodu sveta,
 - cyklický obraz histórie a
 - zobrazovanie bohov.
 - **Semitský, ktorého základnými znakmi sú:**
 - monoteizmus,
 - počut' Boha,
 - hlásanie počutého slova,
 - lineárny obraz histórie a
 - zákaz zobrazovať Boha. (Gaarder, 2002)
3. **PRAVDA** – ikona ponúka a zachytáva ontologickú pravdu. Aby žiaci pochopili význam pravdy, musia vnímať aj rozmery pravdy. Pravda je trojaká (Beňo, 1991):

- **Logická:**
 - Peter je človek, každý človek raz zomrie, Peter zomrie.
 - $2 + 2 = 4$
- **Morálna:**
 - Cti otca svojho i matku svoju.
 - Nerob iným to, čo nechceš, aby robili tebe.
- **Ontologická:**
 - Boh je len jeden.
 - V Bohu sú tri božské osoby.

Všetky výroky sú pravdivé, no ponúkajú rôzne druhy pravdy. Pochopenie práve týchto rozmerov uľahčuje žiakom prijímať pravdy viery.

4. **DOGMA** – učiteľ stručne vysvetlí žiakom, čo je to dogma, pretože cez ikonu budú žiaci spoznávať dogmy viery. Dogma je výrok, ktorý je predmetom *fides divina et catholica*. Je to Bohom zjavená pravda, ktorú možno obsiahnuť jedine v slobodnom rozhodnutí viery. Predstavuje život, pretože sa v nej uskutočňuje sebazdieľanie Boha. (Rahner – Vogrimler, 1996)
5. **IKONA** zachytáva posolstvo obrazom. Ohlasuje dogmy. Nemaľuje sa, ale píše sa. Ikonopisec sa pri písaní ikony riadi ikonopiseckým kánonom.

Po tomto vstupe do sveta ikon nasleduje samotná práca s ikonami.

3.1 Ikona – Panna Mária bolestná

V tejto podkapitole ponúkame prácu s ikonou Panny Márie bolestnej pre primárne, nižšie sekundárne a vyššie sekundárne vzdelávanie. Vyučovaciu hodinu pre primárne vzdelávanie spájame s modlitbou Anjelské pozdravenie. V tomto stupni vzdelávanie predstavíme ikonu, formou čítania obrazu, symboliku ikony nevysvetľujeme. Pre nižšie sekundárne vzdelávanie vyučovaciu hodinu spájame s modlitbou svätého Ruženca a v hlavnej časti predstavíme selektívne duchovný odkaz ikony a niektoré symboly. Vo vyššom sekundárnom vzdelávaní vyučovaciu hodinu spojíme s odovzdávaním mariánskych dogiem, tzn. podrobne oboznámime žiakov s ikonou, jej históriou, duchovným odkazom a symbolikou a tiež s modlitbou Loretánskych litánií.

História ikony. Podľa historických prameňov prvú ikonu tohto typu napísal krétsky ikonopisec Andrea Ricco v XV. storočí. Od roku 1499 až do konca XVIII. storočia sa nachádzala v chráme sv. Matúša. Chrám v súčasnosti neexistuje. Roku 1866 ju pápež Pius IX. odovzdal redemptoristom, ktorí rozšírili úctu k ikone po celom Ríme a pomenovali ju Matka ustavičnej pomoci.

V Rusku ikona nesie pomenovanie „Strátnaja“. Spočiatku bola uctievaná v katedrále Nižného Novgorodu. Roku 1641 na príkaz cára Michala Fedoroviča bola prenesená do Moskvy.

Zaradenie ikony. Typologicky ikona zapadá medzi zobrazenia „Hodigitrie“, ktoré predstavujú ikony, na ktorých Matka Božia ukazuje na Ježiša ako na cestu. Ukazujúc na syna hovorí: „On je Vykupiteľ človeka“. Gesto jej rúk, ktoré stískajú ruky Ježiša vyjadrujú jej ochotu k obeti.

Duchovný odkaz ikony. Dvaja archanjeli Michal a Gabriel nesú v rukách nástroje umučenia. Ukazujú Božiemu dieťaťu, čo ho čaká, až vyrastie a sv. Panne oznamujú: „Budeš Matkou Bolestnou“. Dieťa odvracajúc tvár od kopije a špongie vidí prichádzať archanjela Gabriela s krížom. Z ľudského strachu pred víziou budúceho utrpenia hľadá pomoc u svojej Matky. Privinie sa k nej stískajúc palec jej ruky, pričom sa mu uvoľňuje sandálik na pravej nohe. Z preduchovnenej a dôstojnej tváre Madony možno vyčítať hlbokú účasť na živote svojho Syna, ktorou nám hovorí: „Urobte všetko, čo vám povie“. Boh nám prostredníctvom ikony chce pripomenúť, že ak máme účasť na Kristových utrpeniach, tak budeme mať účasť aj na jeho zmŕtvychvstaní. (2 Kor 1, 7)

Symbolika jednotlivých prvkov ikony. Spodný odev Bohorodičky – chiton je modrá tunika, symbolizuje panenskú čistotu a tiež ľudskú prirodzenosť. Spodný odev ukazuje to, čím osoba, ktorá ho nosí, podstatne je. Vrchný odev ukazuje, čo osoba prijala. Vrchný odev Bohorodičky – maforium je purpurový plášť vyjadrujúci kráľovskú dôstojnosť. Grécky výraz pre purpur je fénix. Okrem farby zobrazuje aj mytologického vtáka, ktorý je v kresťanstve chápaný ako symbol vzkriesenia (najmä Kristovho). Mária je prvá z vykúpených. Čepiec vyjadruje úplné Máriino odovzdanie sa Kristovi. (www.ikona.sk)

Vyššie zobrazenú ikonu napísala Jana Lukášová.

3.1.1 Naša mama, Mária

Kľúčové pojmy: matka, Mária, Anjelské pozdravenie

Ciele vyučovacej hodiny

Kognitívny cieľ: Naučiť sa modlitbu Anjelské pozdravenie. Oboznámiť sa s ikonou Panny Márie Bolestnej.

Afektívny cieľ: Prejaviť záujem o modlitbu a ikonu.

Psychomotorický cieľ: Pomodliť sa Anjelské pozdravenie. Formovať úctu k matke cez modlitbu.

Pomôcky: ikona, pracovný list, modlitba – Anjelské pozdravenie – skladačka, puzzle ikony.

Priebeh vyučovacej hodiny:

Úvod

Puzzle (pomôcku poskytuje Diecézny katechetický úrad Košice). Učiteľ prinesie puzzle z ikony a modlitby (modlitbu Anjelské pozdravenie rozstrihá na jednotlivé slová – príloha č. 1). Žiaci sa rozdelia do 2 skupín. Jedna skupina skladá ikonu a jedna modlitbu. Po skončení práce žiaci predstavia vypracované úlohy.

Hlavná časť

Rozhovor. Učiteľ vedie rozhovor so žiakmi o mame. Mama je naša najbližšia osoba. Stará sa o nás, pomáha nám atď. Aké úlohy vykonáva mama? Čím je mama výnimočná? Okrem našej biologickej mamy, máme aj nebeskú mamu. Kto je to? Panna Mária je našou nebeskou mamou.

Predstavenie ikony. Keďže ide o žiakov primárneho vzdelávania, učiteľ predstaví ikonu, zodpovedajúc zásade primeranosti. Oboznámi žiakov s podstatou ikony. Ikona je obraz výnimočný. Píše sa podľa určitých pravidiel. Využitie farieb korešponduje s ikonopiseckým kánonom.

Práca s pracovným listom. Prehĺbenie poznatkov z ikony a modlitby. V prvej úlohe žiaci majú vymaľovať ikonu podľa predlohy, tzn. nemôžu použiť farby, ktoré sa im páčia, ale musia použiť farby z ikony.

V druhej úlohe majú doplniť chýbajúce slová z modlitby – Anjelské pozdravenie. Učiteľ vysvetlí, prečo sa modlitba nazýva Anjelské pozdravenie. Zároveň môže prečítať text Svätého písma – Lk 1, 28 – 31.

Nie všetci žiaci poznajú túto modlitbu, preto majú uvedenú pomôcku pod modlitbou. Po doplnení slov nasleduje kontrola správnosti.

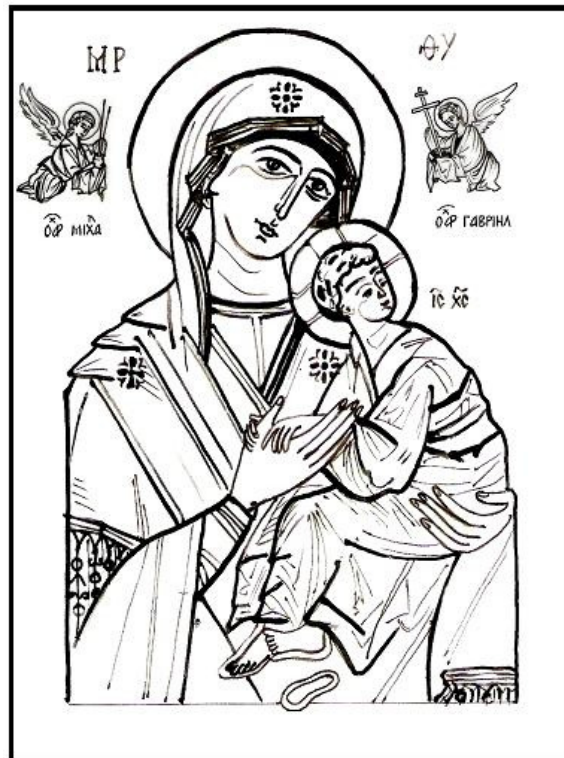
Záver

Modlitba. Žiaci sa spoločne s učiteľom pomodlia Anjelské pozdravenie.

Domáca úloha. Učiteľ zadá domácu úlohu. Žiaci sa majú pomodliť každý deň Anjelské pozdravenie. Za každú modlitbu vymaľujú jednu hviezdu v tretej úlohe pracovného listu.

Pracovný list

1. Vymaľuj ikonu podľa predlohy.

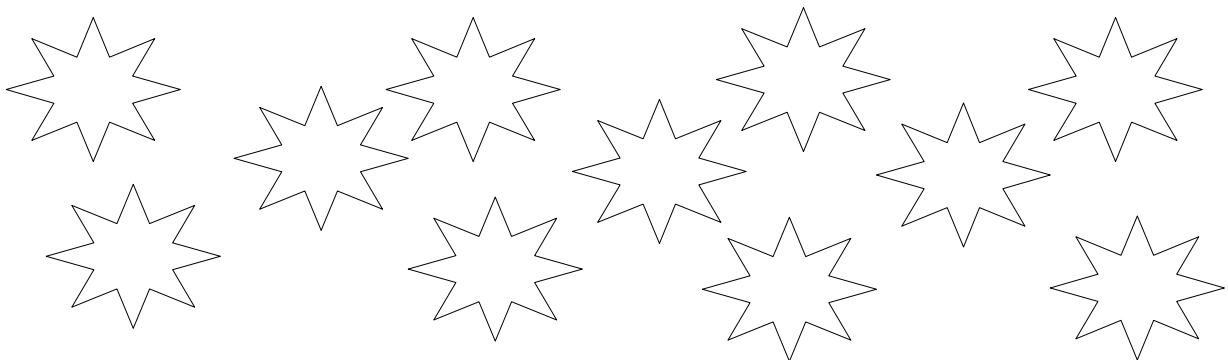

2. Doplň chýbajúce slová modlitby Anjelské pozdravenie.

**Zdravas',, milosti plná, s tebou, požehnaná si medzi
..... a požehnaný je plod tvojho, Ježiš. Svätá Mária,
..... Božia, pros hriešnych teraz i v
smrti našej. Amen.**

(Mária, Pán, ženami, života, Matka, za nás, hodinu)

3. Domáca úloha. Vždy, keď sa pomodlíš modlitbu Anjelské pozdravenie, vymaľuj jednu hviezdu.

3.1.2 Panna Mária a ja

Kľúčové pojmy: matka, Mária, ruženec

Ciele vyučovacej hodiny

Kognitívny cieľ: Oboznámiť sa s ikonou Panny Márie Bolestnej. Zdôvodniť farby Máriinho oblečenia.

Afektívny cieľ: Uvedomiť si kráľovskú dôstojnosť a ľudskú prirodzenosť panny Márie.

Psychomotorický cieľ: Pomodliť sa ruženec (desiatok ruženca). Formovať úctu k Panne Márii cez modlitbu ruženca.

Pomôcky: ikona, pracovný list, sv. ruženec, modrá farba (papier, šatka), hviezda, obrázok modlitby ruženca.

Priebeh vyučovacej hodiny:

Úvod

Motivačná demonštrácia. Obraz Panny Márie, ikona, ruženec, modrá farba, hviezda. Čo majú všetky tieto veci spoločné? Súvisia nejakým spôsobom? Ak áno, ako? Ak nie, prečo?

Hlavná časť

Čítanie ikony. Žiaci vo chvíľke ticha pozorujú ikonu. Nasleduje krátky rozhovor o tom, čo vidia na ikone, či poznajú túto ikonu, či ju už niekde videli atď.

Predstavenie ikony. Učiteľ predstaví ikonu (pozri informácie uvedené nad ikonou). Zamerala sa tie prvky, s ktorými žiaci budú pracovať v úlohách pracovného listu.

Práca s pracovným listom. Po predstavení ikony žiaci vypracujú 1. a 2. úlohu v pracovnom liste.

Diskusia. V čom sa podobám Márii. Mária – jej panenská čistota a ľudská prirodzenosť. Mária – kráľovská dôstojnosť.

Výklad. Učiteľ vysvetlí spôsob modlitby sv. Ruženca.

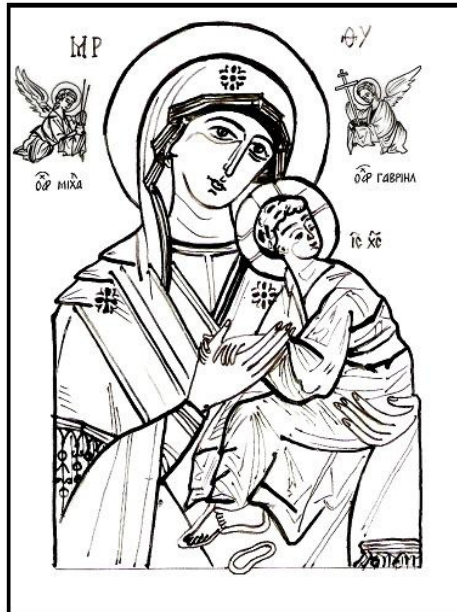
Záver

Modlitba sv. Ruženca. Ak je dostatok času, môže sa učiteľ spolu so žiakmi pomodliť celý Ruženec, alebo si vyberie jeden desiatok.

Domáca úloha. Učiteľ zadá domácu úlohu. Úlohou žiakov je nájsť prosby a tajomstvá radostného, bolestného, slávnostného ruženca a ruženca svetla. Nájdú ich v modlitebnej knižke alebo na stránke: www.medzugorie.sk.

Pracovný list

1. Správnou farbou vymaľuj vrchný a spodný odev Panny Márie. Pod obrázok napíš, čo symbolizuje spodný odev a čo vrchný odev Panny Márie.

Vrchný odev vyjadruje

Spodný odev vyjadruje

2. Napíš, akým spôsobom dáva Mária najavo, že je ochotná obetovať sa.

.....

3. Napíš si prosby a tajomstvá radostného, bolestného, slávnostného ruženca a ruženca svetla. Nájdeš ich v modlitebnej knižke alebo na stránke: www.medzugorie.sk. Počas nasledujúceho týždňa sa pomodli sv. Ruženec alebo niektorý jeho desiatok.

Radostný ruženec	Bolestný ruženec	Slávnostný ruženec	Ruženec svetla
Prosby	Prosby	Prosby	Prosby
Tajomstvá	Tajomstvá	Tajomstvá	Tajomstvá

Pozn. Ak sa pomodlíš celý ruženec, farebne označ jeho názov. Ak sa pomodlíš niektorý desiatok, farebne ho označ.

3.1.3 Mária – matka Cirkvi

Kľúčové pojmy: matka, cirkev, Mária, Loretánske litánie

Ciele vyučovacej hodiny

Kognitívny cieľ: Vymenovať mariánske dogmy. Oboznámiť sa s duchovným odkazom a symbolikou ikony Panny Márie bolestnej.

Afektívny cieľ: Cez ikonu vnímať poslanie Márie. Uvedomiť si hodnotu matky.

Psychomotorický cieľ: Pomodliť sa Loretánske litánie. Formovať úctu k matke.

Pomôcky: ikona, pracovný list, Loretánske litánie.

Priebeh vyučovacej hodiny: Prácu s ikonou je vhodné vsunúť do vyučovania v období slávenia sviatku Dni matiek.

Úvod

Motivačný rozhovor. Aké prekvapenie na Deň matiek chystáte vlastnej mame?

Hlavná časť (30 minút)

Čítanie ikony. Učiteľ si pripraví ikonu a umiestni ju na viditeľné miesto. Žiaci vo chvíľke ticha pozorujú ikonu. Nasleduje krátky rozhovor o tom, čo vidia na ikone, či poznajú túto ikonu, čo zobrazuje ikona atď.

Predstavenie ikony. Učiteľ oboznámi žiakov so všetkými symbolmi ikony. Predstaví celú ikonu, pričom upozorní žiakov na dogmy, ktoré táto ikona viditeľným spôsobom zobrazuje. Taktiež ich oboznámi s ďalšími mariánskymi dogmami, ktoré táto ikona viditeľným spôsobom nezobrazuje.

Práca s pracovným listom. Po predstavení ikony žiaci vypracujú 1. – 4. úlohu v pracovnom liste. Po skončení práce učiteľ spolu so žiakmi skontroluje správnosť vypracovaných zadaní.

Diskusia. Je Mária aj mojou matkou? Mária – matka cirkvi, čo to znamená?

Záver

Modlitba. Loretánske litánie. Učiteľ si pripraví text modlitby pre každého žiaka. Vysvetlí žiakom princíp modlitby a spoločne sa so žiakmi pomodlí Loretánske litánie.

Domáca úloha. V 5. úlohe pracovného listu majú žiaci predsavzatie. Tu napíšu konkrétnu činnosť, ktorou potešia vlastnú mamu alebo konkrétny darček, ktorým potešia mamu. Po sviatku Dňa matiek sa učiteľ môže vrátiť k predsavzatiu a spýtať sa žiakov, ako sa im ho podarilo uskutočniť. Ďalšou úlohou je pomodliť sa k Nebeskej matke.

Pracovný list

1. Vysvetlite, čo znamenajú nižšie uvedené písmená a ktorú mariánsku dogmu predstavujú.

MP ΘΥ

2. Tri hviezdy na plášti Panny Márie ukazujú na jednu z dogiem o Márii, napíšte o akú dogmu ide.

3. Napíšte dogmy o Panne Márii, ktoré táto ikona nezobrazuje.

4. Uved'te, čo vyjadruje pohľad Márie a zdôvodnite, prečo sa nepozerá na Syna.

5. Predsavzatie. Na deň matiek sa pomodlím Loretánske litánie a pripravím pre svoju mamu prekvapenie.

3.2 Ikona – Anastasis

V tejto podkapitole ponúkame prácu s ikonou Anastasis pre primárne, nižšie sekundárne a vyššie sekundárne vzdelávanie. Vyučovaciu hodinu pre primárne vzdelávanie spájame so sviatkom Bielej soboty a modlitbou Apoštolské vyznanie viery. V tomto stupni vzdelávania predstavíme ikonu formou čítania obrazu, symboliku ikony nevysvetľujeme. Pre nižšie sekundárne vzdelávanie vyučovaciu hodinu spájame taktiež so sviatkom Bielej soboty a textom Svätého písma. V hlavnej časti predstavíme útržkovite duchovný odkaz ikony a niektoré symboly. V primárnom a nižšom sekundárnom vzdelávaní pracujeme so zobrazením ikony č. 2, pričom pri predstavovaní použijeme iba niektoré prvky z výkladu k ikone. Rozdiel medzi ikonou č. 2 a perokresbou v pracovnom liste je v symbole, ktorý drží Pán Ježiš v ľavej ruke. Na ikone to je zvitok písma a v perokresbe pracovného listu je to kríž. Vo vyššom sekundárnom vzdelávaní predstavíme ikonu č. 1 a s ňou aj pracujeme. Vyučovaciu hodinu spojíme s úvahami o reinkarnácii, využijeme pritom aj fakty z časti vstupu do sveta ikon, konkrétne časť – indoeurópsky a semitský kultúrny rozmer.

História ikony. Ikona je známa od VII. storočia. Označovala sa: ANASTASIS – Vzkriesenie. V Rusku je známa ako VELKONOČNÁ IKONA.

Význam slova anastasis. Grécke slovo anastasis vychádza zo slovesa „anistémi“ a má niekoľko významov:

- vstať zo spánku, z mŕtvych,
- znova postaviť, obnoviť (vzkriesiť telo),
- povstať, vzbúriť sa proti podsvetiu,
- rušiť, rozrušiť brány podsvetia,
- premiestniť, presúvať, vyvieť duše zosnulých z podsvetia.

Spojenie ikony so slávením Bielej soboty a význam sviatku. Sobota, siedmy deň, deň odpočinku, Božie Slovo odpočíva v hrobe. Božie Slovo zostúpilo na zem, aby zachránilo Adama, a keď ho na zemi nenašlo, až do podsvetia ho zišlo hľadať. Boh v tele zostupuje do podsvetia, aby našiel "prvého otca ako stratenú ovcu."

Kristus sa podrobil zákonom prírody a zomrel ako človek, no ako Boh zomrieť nemohol. Svojou neporušiteľnou a božskou dušou, ktorá sa smrťou oddelila od tela, schádza do podsvetia. Kruté podsvetie sa zachvelo a vydávalo svojich zajatcov náhlivo. Hoci na zemi sa učenici zo strachu pred židmi rozutekali, hoci Jozef z Arimateie zabalil Kristovo mŕtve telo do plátna a pochoval ho do nového hrobu, hoci ženy plakali nad Ježišovým hrobom, duše zosnulých sa spolu s anjeli už v túto sobotu radovali z Kristovho vzkriesenia. (www.cirkevsumiac.webgarden.cz/svetla-trioda)

Popis ikony a duchovný odkaz. Ikona zobrazuje moment zostúpenia do podsvetia, nie vzkriesenia. Dokorán otvára veraje podsvetia. Živý Kristus vstupuje do kráľovstva smrti, pričom môžeme slávnostne spievať so žalmistom „Smrť, kde je tvoje víťazstvo?“ Kráľovstvo smrti bolo zničené. Kristus vo svojej žiare vystiera ruky k mŕtvym, čo znamená, že Boh

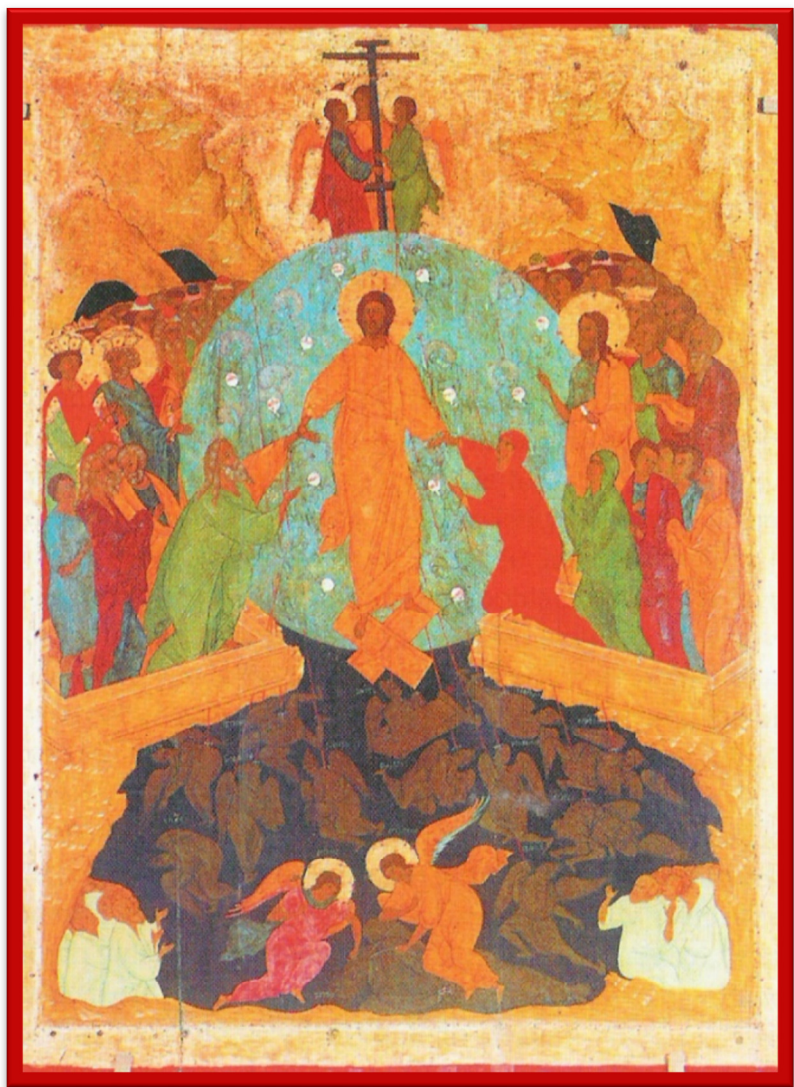
nezabúda. Zostúpenie do podsvetia je zjavenie Božej pamäte. Ježiš prechádza hrobmi a zachraňuje žijúcich. Kristus objavuje úkryt ľudstva, ktoré je neschopné lásky. Kristus chce povedať človeku, že Boh je Otec a človek sa môže vrátiť domov. Vystiera ruky k Adamovi a Eve. Berie ich, aby im vrátil dôstojnosť Božích synov. Drží Adama za zápästie – miesto, kde sa skúša život – vracia ho do existencie.(www.cirkevsumiac.webgarden.cz/svetla-trioda)

Ikona zobrazuje dve sféry duchovného života.

- Kráľovstvo smrti: neresti a myšlienky. Neresti pôsobia v tieni, v úkryte a v prestrojení.
- Kráľovstvo Krista: Kristus predstavuje čnosť, ktorú človek získava, ak bude nasledovať duchovné myšlienky a potláčať egoizmus.(Špidlík – Rupnik, 2004)

Symbolika ikony. Kristus je zobrazený v centre ikony ako zostupuje do pekla. Je akoby slnkom. Postava je plná dynamizmu Sv. Ducha, žiariac Božskou mocou. Lem jeho rúcha povieva, čo symbolizuje, že Kristus zostúpil rýchlo a náhle, ako blesk. Je odtý do bieleho alebo zlatého rúcha, čo symbolizuje jeho Božstvo a slávu. Stojí na rozlomených bránach podsvetia. Pod zničenou bránou sa častokrát objavuje stariec v reťaziach (zosobnenie smrti) – smrť bola premožená. Spravodliví a proroci Starého zákona – celé ľudstvo, ktoré víta Spasiteľa. Nad celým výjavom držia anjeli kríž – symbol spásy.(Špidlík – Rupnik, 2004)

Sú známe aj iné zobrazenia tejto ikony. Na niektorých ikonách je Ježiš Kristus zobrazovaný s krížom alebo zvitkom knihy v ľavej ruke. Pravou rukou drží za zápästie Adama.

Ikona č. 1. Zdroj ikony: Špidlík – Rupnik

Ikona č. 2. Zdroj ikony: www.ikona.sk

3.2.1 Biela sobota

Kľúčové pojmy: Veľkonočné trojdnie, Biela sobota.

Ciele vyučovacej hodiny

Kognitívny cieľ: Oboznámiť sa s ikonou Anastasis a so slávením Veľkonočného trojdnia.

Afektívny cieľ: Prejaviť záujem o modlitbu Apoštolské vyznanie viery a ikonu.

Psychomotorický cieľ: Pomodliť sa Apoštolské vyznanie viery. Formovať úctu k Vzkriesenému Ježišovi cez modlitbu.

Pomôcky: ikona, pracovný list.

Priebeh vyučovacej hodiny:

Úvod

Motivačná výzva. Učiteľ sa pozdraví pozdravom – *Christos voskres*. Opýta sa žiakov, či už počuli takýto pozdrav, čo znamená tento pozdrav a ako sa odzdravíme – *Voistinu voskres*.

Hlavná časť

Čítanie ikony. Učiteľ si pripraví ikonu (môže to byť 3D obraz, alebo fotokópia). Umiestni ikonu na viditeľné miesto. Žiaci vo chvíľke ticha pozorujú ikonu. Nasleduje rozhovor o ikone. Čo zobrazuje ikona? Ktorý sviatok Veľkonočného trojdnia zobrazuje?

Predstavenie ikony. Učiteľ v duchu zásady primeranosti predstaví ikonu žiakom primárneho vzdelávania. Oboznámi ich, že ikona sa spája s Bielou sobotou z Veľkonočného trojdnia.

Výklad. Priblíženie slávenia Veľkonočného trojdnia. Význam Bielej soboty.

Práca s pracovným listom. Po výklade žiaci vypracujú 1., 2. a 4. úlohu v pracovnom liste. Úlohy sú zamerané na prehĺbenie učiva a opakovanie.

Po skončení vypracovania úloh nasleduje kontrola správnych odpovedí. V primárnom vzdelávaní túto vyučovaciu hodinu môžeme spojiť aj s Apoštolským vyznaním viery. V 3. úlohe pracovného listu majú žiaci napísať, akými slovami sa začína táto modlitba. Ak nemajú žiaci vedomosti o modlitbe, učiteľ im rozdá texty modlitby, ktoré si vopred pripraví.

Záver

Modlitba – Apoštolské vyznanie viery. Učiteľ vysvetlí názov modlitby a tiež jej podstatu. Nasleduje spoločná modlitba – Apoštolské vyznanie viery.

Pracovný list

1. Zakrúžkuj správnu odpoveď. Sobota vo Veľkonočnom trojdní sa nazýva:

- a) Veľkonočná sobota
- b) Biela sobota
- c) Smutná sobota

2. Dokonči vetu. Biele rúcho, ktoré si obliekali pokrstení na Bielu sobotu symbolizuje

3. Napíš, akými slovami začína modlitba Apoštolské vyznanie viery.

4. V ikone vymaľuj odev prvých prarodičov – Adama a Evy a Pána Ježiša. Praotca Adama vymaľuj zelenou, pramatku Evu – červenou a rúcho Pána Ježiša žltou farbičkou.

3.2.2 Nádej vzkriesenia

Kľúčové pojmy: Apoštolské vyznanie viery, nádej vzkriesenia

Ciele vyučovacej hodiny

Kognitívny cieľ: Oboznámiť sa s ikonou Anastasis. Analyzovať text Svätého písma – 1 Kor 15, 16 – 22.

Afektívny cieľ: Uvedomiť si v čom spočíva nádej vzkriesenia.

Psychomotorický cieľ: Formovať návyk k modlitbe Apoštolského vyznania viery.

Pomôcky: ikona, pracovný list.

Priebeh vyučovacej hodiny: Odporúčame túto vyučovaciu hodinu zaradiť do vyučovacieho procesu hneď po veľkonočných prázdninách.

Úvod

Motivačná výzva. Čo viete o Veľkonočnom trojdní? Učiteľ riadeným rozhovorom zistí vedomosti žiakov o Veľkonočnom trojdní.

Práca s pracovným listom. V prvej úlohe pracovného listu majú žiaci podčiarknuť slová (vety), ktoré súvisia so slávnosťou Bielej soboty.

Hlavná časť

Čítanie ikony. Učiteľ si pripraví ikonu (môže to byť 3D obraz alebo fotokópia). Umiestní ikonu na viditeľné miesto. Žiaci vo chvíľke ticha pozorujú ikonu. Nasleduje rozhovor o ikone.

Predstavenie ikony. Učiteľ predstaví symboliku ikony a niektoré jej detaily.

Práca s textom Svätého písma. V druhej úlohe pracovného listu majú žiaci text Svätého písma – 1 Kor 15, 16 – 22. Ich úlohou je prečítať si text. Po prečítaní učiteľ urobí krátku exegézu textu. Následne nato, žiaci vypracujú úlohu pod textom – majú vypísať tie slová (slovné spojenia), ktoré vystihujú posolstvo ikony. *Kristus vstal z mŕtvych, prvotina zosnulých. Lebo ako je skrze človeka smrť, tak je skrze človeka aj zmŕtvychvstanie.* Nájdenie posolstva má vyústiť do analógie.

Analógia. V tejto časti sa žiaci pokúsia nájsť podobnosť medzi posolstvom ikony a textom Svätého písma. V čom sú si podobné ikona a biblický text?

Záver

Opakovanie. Formou opakovania žiaci vypracujú tretiu úlohu z pracovného listu. Majú doplniť názov ikony a zdôvodniť, prečo Pán Ježiš drží Adama za ruky a prečo odev Pána Ježiša veje.

Pracovný list

1. V apoštolskom vyznaní viery podčiarkni slová (vety), ktoré súvisia so slávnosťou Bielej soboty.

Apoštolské vyznanie viery

Verím v Boha, Otca všemohúceho, Stvoriteľa neba i zeme, i v Ježiša Krista, jeho jediného Syna, nášho Pána, ktorý sa počal z Ducha Svätého, narodil sa z Márie Panny, trpel za vlády Poncia Piláta, bol ukrižovaný, umrel a bol pochovaný. Zostúpil k zosnulým, tretieho dňa vstal z mŕtvych, vystúpil na nebesia, sedí po pravici Boha Otca všemohúceho, odtiaľ príde súdiť živých i mŕtvych. Verím v Ducha svätého, v svätú Cirkev katolícku, v spoločenstvo svätých, v odpustenie hriechov, vo vzkriesenie tela a v život večný. Amen.

2. Prečítaj si biblický text – 1 Kor 15, 16 – 22 a vypracuj úlohy pod textom.

¹⁶ *Lebo ak mŕtvi nevstávajú, nevstal ani Kristus.* ¹⁷ *A keď Kristus nevstal, vaša viera je márna a ešte stále ste vo svojich hriechoch.* ¹⁸ *Potom aj tí, čo zosnuli v Kristovi, sú stratení.* ¹⁹ *Ak len v tomto živote máme nádej v Kristovi, sme najúbohejší zo všetkých ľudí.*

²⁰ *Ale Kristus vstal z mŕtvych, prvotina zosnulých.* ²¹ *Lebo ako je skrze človeka smrť, tak je skrze človeka aj zmŕtvychvstanie.* ²² *Veď ako všetci umierajú v Adamovi, tak zasa všetci ožijú v Kristovi.*

Z textu vypíš tie slová (slovné spojenia), ktoré vystihujú posolstvo ikony.

3. Na ľavú stranu perokresby napíš názov ikony. Na pravú stranu zdôvodni, prečo Pán Ježiš drží Adama za zápästie a prečo odev Pána Ježiša veje.

3.2.3 Anastasis

Kľúčové pojmy: Veľkonočné trojdnie, zmŕtvychvstanie, reinkarnácia

Ciele vyučovacej hodiny

Kognitívny cieľ: Diskutovať o kresťanskom chápaní zmŕtvychvstania. Poznať chápanie dejín cyklickým a lineárnym spôsobom.

Afektívny cieľ: Vnímať symboliku ikony. Uvedomiť si, že ľudský život má svoj počiatok a koniec. Uvedomiť si, že ľudská duša sa nevracia späť do inej formy života.

Psychomotorický cieľ: Rozoznať symboly ikony.

Pomôcky: ikona, pracovný list.

Priebeh vyučovacej hodiny: Vo vyššom sekundárnom vzdelávaní je možné duchovný odkaz ikony spojiť s problematikou reinkarnácie. Poukázať na to, že reinkarnácia je v kresťanstve neprípustná.

Úvod

Motivačný rozhovor. Ktoré svetové náboženstvá uznávajú cyklický obraz histórie a ktoré lineárny? Deje sa niečo po smrti človeka? Čo sa stane s ľudskou dušou? Ktoré svetové náboženstvá veria v reinkarnáciu? Čo znamená pre ľudskú dušu reinkarnácia? Kresťania neveria v reinkarnáciu, prečo? Po tomto rozhovore žiaci vypracujú prvú úlohu z pracovného listu.

Hlavná časť

Čítanie ikony. Učiteľ si pripraví ikonu a umiestni ju na viditeľné miesto. Žiaci vo chvíľke ticha pozorujú ikonu. Nasleduje rozhovor o ikone. Učiteľ v rozhovore nadviaže na otázky z úvodnej časti. Čo nám ikona hovorí o živote človeka?

Predstavenie ikony. Učiteľ oboznámi žiakov so všetkými symbolmi ikony. Predstaví celú ikonu, pričom upozorní žiakov na dogmy, ktoré táto ikona viditeľným spôsobom zobrazuje. Zároveň si overí vedomosti žiakov o svetových náboženstvách. O vnímaní a putovaní ľudskej duše po smrti človeka. Ako súvisí cyklický obraz chápania dejín s reinkarnáciou a ako súvisí lineárny obraz chápania dejín so stavom duše po smrti.

Záver

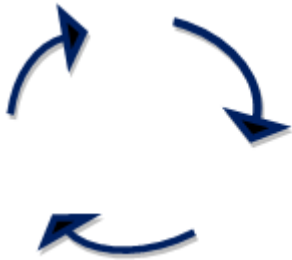
Opakovanie. Formou opakovania žiaci vypracujú druhú úlohu. Majú vysvetliť význam termínu anastasis a objasniť tvrdenie: *Živý Kristus vstupuje do kráľovstva smrti.* Uviesť dve sféry duchovného života, zobrazené na ikone. Zdôvodnite neprípustnosť reinkarnácie z kresťanského hľadiska.

Pracovný list

1. Vlastnými slovami vysvetlite rozdiel medzi cyklickým a lineárnym modelom chápania dejín.

K jednotlivým modelom uveďte svetové náboženstvá.

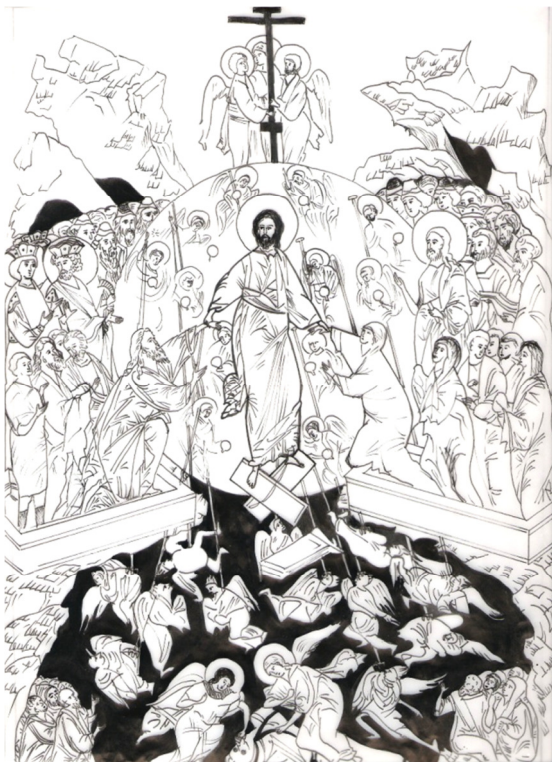
Cyklický obraz histórie

Lineárny obraz histórie

2. Pozorne sledujte výklad ikony a vypracujte úlohy.

Vysvetlite význam slova Anastasis.

Vlastnými slovami vysvetlite tvrdenie.
Živý Kristus vstupuje do kráľovstva smrti.

Uveďte dve sféry duchovného života, ktoré ikona zobrazuje.

1.

2.

Zdôvodnite neprípustnosť reinkarnácie z kresťanského hľadiska. Svoj názor prezentujte v skupine.

3.3 Ikona – Ježiš Kristus, Vševládca

V tejto podkapitole ponúkame prácu s ikonou Ježiš Kristus, Vševládca pre nižšie sekundárne a vyššie sekundárne vzdelávanie. Vyučovaciu hodinu pre nižšie sekundárne vzdelávanie spájame s poznávaním Pána Ježiša ako syna človeka a Božieho syna, pričom žiaci pracujú aj s textami Svätého písma. Vo vyššom sekundárnom vzdelávaní vyučovaciu hodinu spojíme s odovzdávaním dogmy o hypostatickej únii Krista, ktorú podložíme aj textom Svätého písma.

História ikony. Ide o najznámejšie zobrazenie Krista. Ikona, ktorá je použitá vo vyučovacom procese pre vyššie sekundárne vzdelávanie sa datuje približne do XIII. stor. (Schönborn, 2002)

Skôr ako sa ikona začala umiestňovať do ikonostasov, nachádzala sa ako mozaika v centrálnej kupole v Daphni, aby ukázala vládu Krista nad celým vesmírom. Pomenovanie „Pantokrátor – Ten, ktorý je Pánom všetkých vecí – Vševládca“ dostáva v VII. storočí. (www.ikona.sk)

Umiestnenie v chráme. Nachádza sa na najhlavnejšom mieste v chráme v centrálnej kupole. Ako aj na pravej strane ikonostasu. A tiež v strede kompozície deisis. Dôvodom tohto umiestnenia je zjaviť tajomstvo Božej vôle: zjednotiť v Kristovi ako v hlave všetko, čo je na nebi, aj čo je na zemi. (www.ikona.sk)

Popis ikony a jej duchovný odkaz. Postava Krista je vsadená do frontálneho postavenia do obrazovej osi. Doširoka otvorené oči nefixujúce žiaden určitý bod zobrazujú efekt vzdialenosti a nekonečnosti. Očné zrenice nie sú v tej istej výške. Ľavé obočie je silnejšie klenuté než pravé. Vlasy nie sú v strede, ale trochu sčesané do strany. Vlasy padajú cez ľavé plece, kým na pravej strane sú zahladené dozadu. Brada je učesaná do opačného smeru. (Schönborn, 2002)

Spojenia abstraktného s naturalistickými rysmi sprostredkuje dogmu o dvoch prirodzenostiach Krista. Uhladená časť tváre (pravá strana) zobrazuje božskú prirodzenosť Krista. Druhá strana (ľavá strana) symbolizuje ľudskú prirodzenosť Ježiša Krista. (Schönborn, 2002)

Symbolika ikony. Purpurový spodný odev (chiton) zobrazuje Kristovu kráľovskú a Božskú dôstojnosť. Vrchný plášť (himation) poukazuje na prijatie ľudskej prirodzenosti. Klav – zvislý pruh zlatej látky symbolizuje čistotu a dokonalosť ľudskej prirodzenosti; znak mesiášskeho poslania Spasiteľa. (www.ikona.sk)

Prísny výraz Krista – Sudcu zobrazuje bázeň božiu, nie strach. Strnulý postoj plný nadľudského pokoja vyjadruje zanietenosť ľudí o otázky o poslednom súde a o posledných veciach. Všetko hodnotiť vo svetle večnosti a posledného súdu. (www.ikona.sk)

Kristus sa zobrazuje s knihou (zvitok, kódex, otvorená alebo zatvorená), ktorá symbolizuje:

- Knihu života,

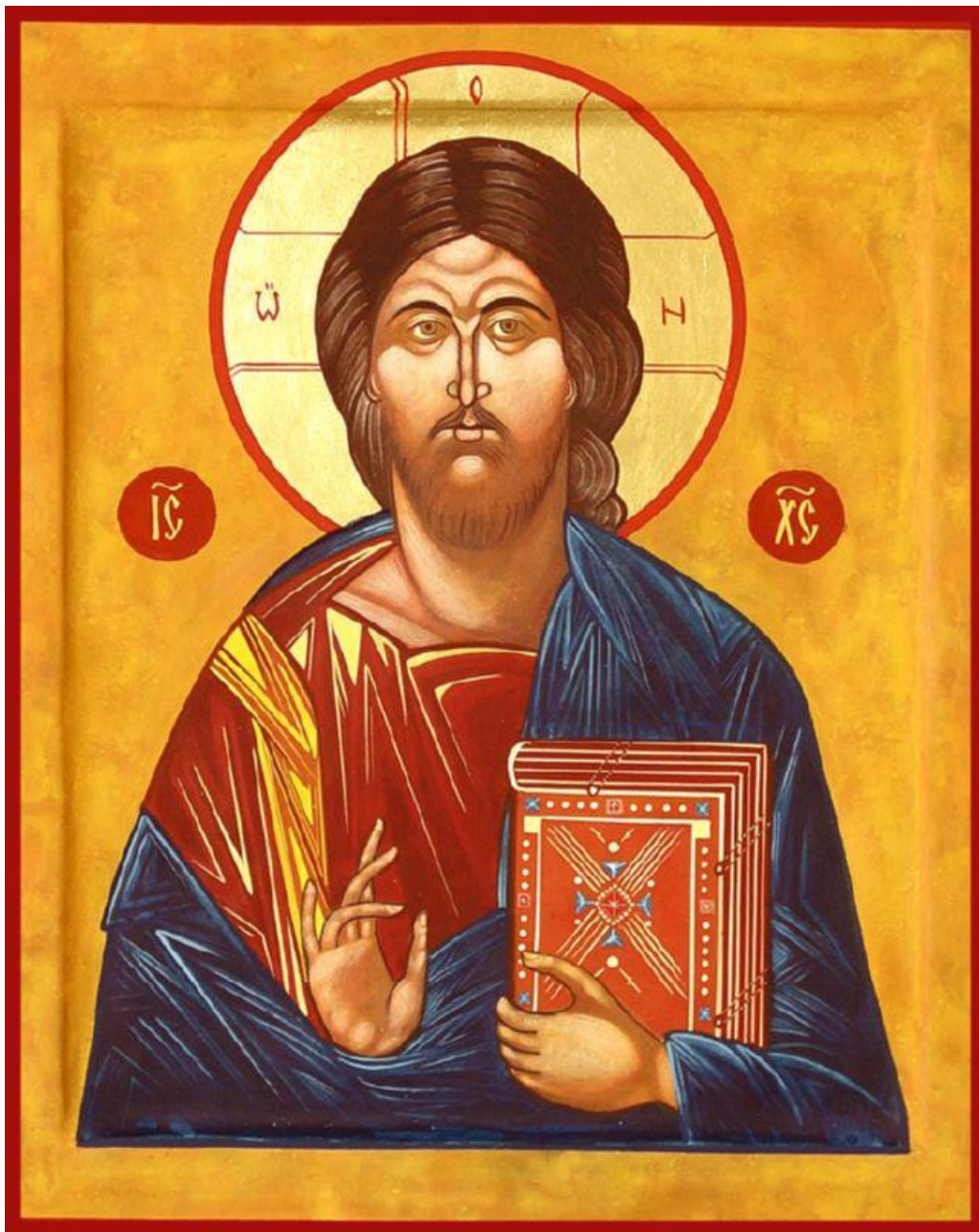
- Knihu zapečatenú siedmimi pečat'ami,
- Evanjelium.

Roztvorená kniha zvyčajne obsahuje novozákonné citáty.

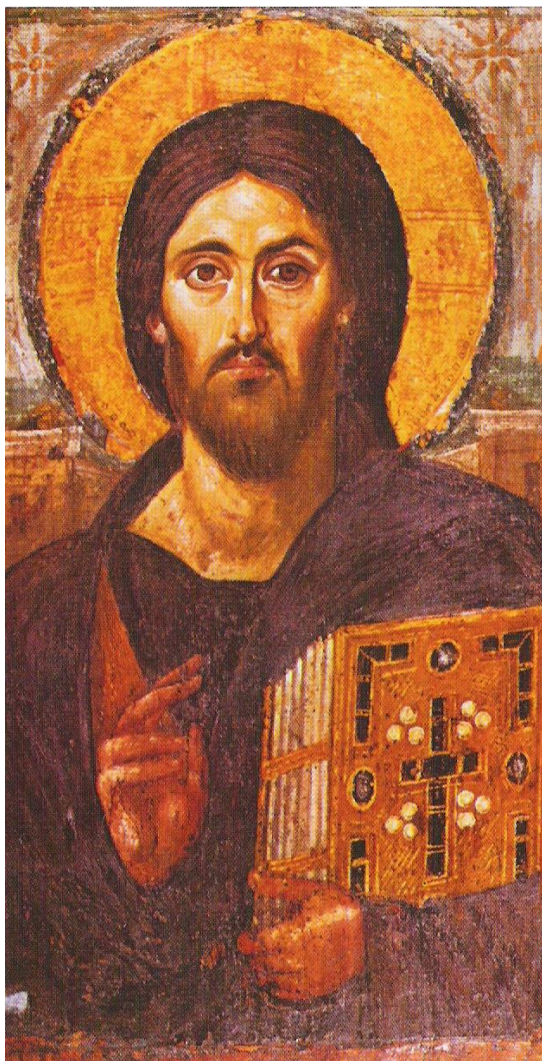
Iniciály tvoria integrujúci prvok ikony. IC XC znamená Ježiš Kristus. οων (ΟΩΝ) vyjadrujú „Ten, ktorý je“ a sú umiestnené v nimbe (svätožiare).

Aj táto ikona má viacero zobrazení. Ponúkame dve zobrazenia, pretože v každej vzorovej vyučovacej hodine pracujeme s iným zobrazením.

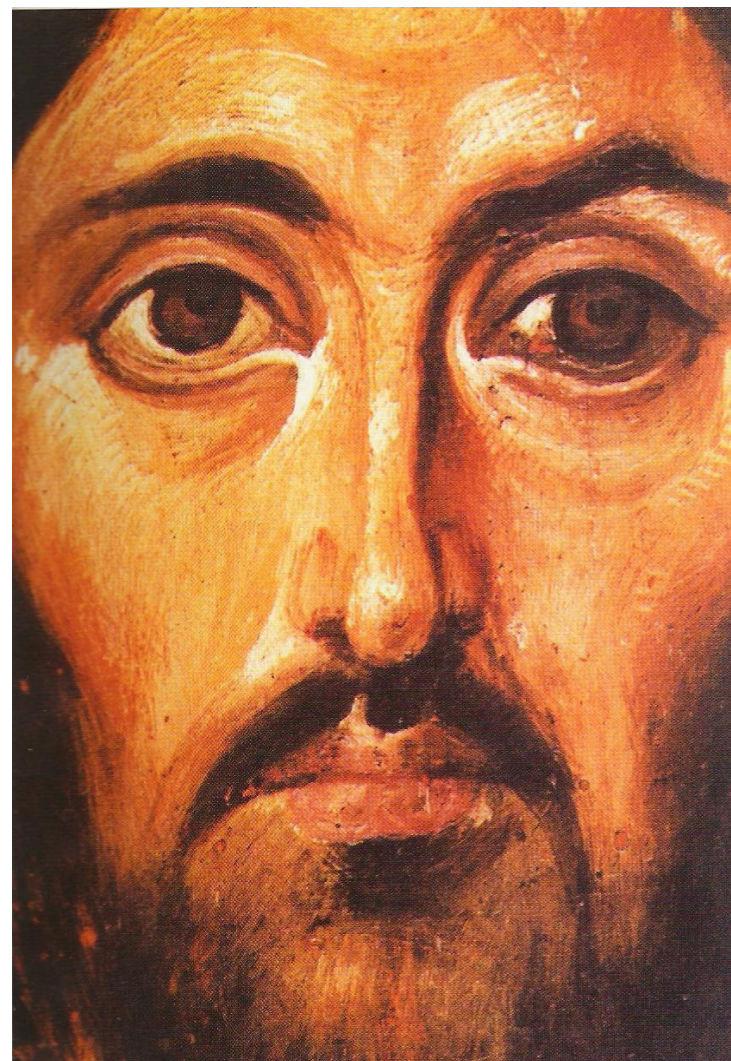
Zobrazenie ikony pre nižšie stredné vzdelávanie – zdroj: www.ikona.sk.

Zobrazenie ikony pre vyššie stredné vzdelávanie –
zdroj: Schönborn, 2002

Detail tváre Ježiša Krista.

3.3.1 Ježiš – syn človeka, Boží syn

Kľúčové pojmy: Ježiš – syn človeka, Boží syn, Pantokrátor

Ciele vyučovacej hodiny

Kognitívny cieľ: Oboznámiť sa s ikonou Pantokrátor. Analyzovať biblické texty. Vymenovať symboly ikony.

Afektívny cieľ: Vnímať ikonu Pantokrátor ako prostriedok na prijatie pravdy o božsko-ludskom princípe Ježiša Krista. Presvedčiť sa o božsko-ludskom princípe Ježiša Krista na podklade biblických textov a ikony.

Psychomotorický cieľ: Identifikovať prvky ikony.

Pomôcky: ikona, pracovný list

Priebeh vyučovacej hodiny:

Úvod

Problém ako motivácia. Učiteľ prinesie niekoľko úryvkov z Biblie (príloha 2). Rozstrihá ich a rozdá žiakom, ich úlohou je prečítať si text a pouvažovať ako text predstavuje Pána Ježiša. Na základe toho sa žiaci rozdelia do dvoch skupín. Prečítajú si spoločne všetky texty a vyberú si jeden, ktorý je podľa nich najdôležitejší a ten potom prečítajú pred triedou (zapíšu si oba texty do pracovného listu).

Hlavná časť

Čítanie ikony. Učiteľ si pripraví ikonu. Umiestni ikonu na viditeľné miesto. Žiaci vo chvíľke ticha pozorujú ikonu. Nasleduje rozhovor o ikone. Je niečo zvláštne na ikone? Čo by ste povedali o tvári Pána Ježiša?

Predstavenie ikony. Učiteľ predstaví symboliku ikony a najmä tie detaily, ktoré súvisia s úlohami v pracovnom liste.

Spájanie súvislostí. Čo mali texty a ikona spoločné? Predstavujú Pána Ježiša ako syna človeka a Božieho syna.

Výklad. Nasleduje výklad učiteľa o hypostatickej únii Ježiša Krista. Ježiš je úplný Boh a úplný človek.

Záver

Práca s pracovným listom. Žiaci vypracujú 2. a 3. úlohu v pracovnom liste. Po vypracovaní nasleduje kontrola správnosti. Jeden zo žiakov prečíta vypracovanie druhej úlohy. Učiteľ skontroluje správnosť tretej úlohy. Kontrola úloh slúži aj ako generalizácia učiva. Podľa správnosti vypracovania úloh je viditeľné, či žiaci učivo pochopili.

Pracovný list

1. Odpíš text (alebo jeho časť), ktorý ste si v skupine vybrali za najdôležitejší a krížikom označ, či text hovorí o synovi človeka alebo o Božom synovi.

Ježiš – syn človeka

Ježiš – Boží syn

Napíš si text, ktorý ti nadiktuje spolužiak z druhej skupiny a krížikom označ, či text hovorí o synovi človeka alebo o Božom synovi.

Ježiš – syn človeka

Ježiš – Boží syn

2. K perokresbe ikony napíš, ktorý odev vyjadruje Božský pôvod Ježiša Krista a ktorý poukazuje na jeho ľudskú prirodzenosť. Tiež napíš, ktorý kus odevu ukazuje na jeho Mesiášske poslanie.

Božskú prirodzenosť vyjadruje

Ľudskú prirodzenosť vyjadruje

Na Mesiášske poslanie poukazuje

Zdroj perokresby: <http://histmag.org/?id=1638>

3. Správne vymaľuj himation, chiton a klav Ježiša Krista.

3.3.2 Dva princípy

Kľúčové pojmy: hypostatická únia, Božsko-ľudský princíp Ježiša Krista.

Ciele vyučovacej hodiny:

Kognitívny cieľ: Analyzovať biblický text. Porovnať biblický text s ikonou. Nájsť analógiu medzi textom a ikonou.

Afektívny cieľ: Cez ikonu pozorovať božský a ľudský princíp Ježiša Krista.

Psychomotorický cieľ: Na ikone identifikovať božskú a ľudskú prirodzenosť.

Pomôcky: SP, výklad listu Filipanom, časopis Sväté písmo pre každého č. 9/2002, biblický slovník, text – Flp 2,6–11, obraz č. 24 – ikona Kristus – všemocný vládca (Pantokrátor), pracovný list.

Priebeh a časové rozvrhnutie vyučovacej hodiny:

Úvod

Motivačný rozhovor. Stretli ste sa už s pojmom hypostatická únia? Čo to podľa vás znamená? O akú úniu ide?

Hlavná časť

Konštelácia. Postup: učiteľ si pripraví text zo SP (Flp 2,6–11) na počítači. Pripevní ho do stredu tabule. Niektorý zo žiakov prečíta text nahlas, najlepšie dvakrát. Pri druhom pomalom čítaní si žiaci značia slová, ktorým nerozumejú, slová, ktoré bude potrebné vysvetliť. (Šelíng, 1999) Po prečítaní učiteľ rozdelí žiakov do skupín po dvoch až štyroch. Dá im k dispozícii pomôcky (Bibliu s poznámkami, výklad listu Flp, časopis Sväté písmo pre každého č. 9/2002, biblický slovník a pod.). Jednotlivé skupiny rozoberú neznáme slová a pomocou dokumentov sa ich budú snažiť ozrejmiť. Odpovede zaznamenávajú na tabuľu okolo textu. Ak učiteľ uzná za vhodné, môže tieto odpovede doplniť alebo spresniť.

Práca s ikonou a pracovným listom. Učiteľ prinesie ikonu Krista – Pantokrátora. Umiestni ju na viditeľné miesto. Žiaci si pozorne prezrú Ježiša na ikone. Snažia sa nájsť zaujímavé detaily. Na detailoch tváre vysvetlí božský a ľudský princíp Ježiša Krista. Potom žiaci vypracujú úlohu v pracovnom liste.

Záver

Upevňovanie učiva. Učiteľ požiada jedného zo žiakov, aby položil otázku a vybral si niekoho, kto ju zodpovie. Potom sa pýta niekto iný. Tento spôsob opakovania je didakticky veľmi účinný. Učiteľ dokáže zistiť z formulácie otázok, ako žiaci ovládajú učivo.

Modlitba. Učiteľ sa so žiakmi pomodlí Flp 2,6 – 11.

Pracovní list

1. Prezrite si ikonu Kristus – všemohúci vládca . Po pravej a ľavej strane ikony napíšte, ktoré miesta na tvári Ježiša vyjadrujú jeho Božský a ľudský princíp.

2. Do nimbu napíšte grécke písmená, ktoré vyjadrujú označenie „Ten, ktorý je“.

3. Napíšte, čo znamenajú grécke písmená.

IC XC

ZÁVER

Ikona svojím duchovným odkazom je inšpiráciou aj vo vyučovaní náboženskej výchovy. Možnosti jej využitia sú mnohoraké. Osobitou jedinečnosťou ponúka chvíle na zamyslenie, meditáciu a tiež nás svojou symbolikou obohacuje.

Hlavným cieľom práce bolo ponúknuť námety práce s ikonou na hodinách náboženskej výchovy. Využiť jej duchovnú hĺbku na odovzdávanie právd viery žiakom prijateľným spôsobom.

Sme presvedčení, že práca ponúka vhodné námety práce s ikonami. Na podobnom princípe si každý tvorivý učiteľ dokáže pripraviť vyučovaciu hodinu aj s ikonami, ktoré nie sú spomínané v tejto práci, ale môžu sa využiť na hodinách náboženskej výchovy, napr. ikona Narodenia, ikona Najsvätejšej Trojice a pod. Veríme, že sme svojou prácou prispeli k možnostiam využitia ikony na hodinách rímsko-katolíckeho vyučovania. Dúfame však, že táto práca bude nápomocná aj učiteľom náboženstva iných kresťanských denominácií.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ZDROJOV

1. Artim, J. 2004. Pravoslávne ikony – svetlo na ceste k spáse. Pravoslávna cirkevná obec Vyšná Jedľová, Svidník. 2004. ISBN: 80-969206-0-X (brož.)
2. Beňo, J. A. 1991. Filozofia. 3. vydanie. Vydavateľstvo Rodina, Nitra. 1991. ISBN: 80-900510-3-0
3. Gaarder, J. 2002. Sofiin svet. Sofa, Bratislava. 2002. ISBN: 80-89033-17-2
4. Kutarňa, J. 1994. Id'te a ohlasujte. Saleziánske katechetické stredisko, Bratislava. 1994. ISBN: 80-85405-24-5
5. Plešková, E. 2006. Základy vyučovania náboženstva. Katolícke pedagogické a katechetické centrum, Spišská Nová Ves. 2006.
6. Rahner, K. – Vogrimler. 1996. Teologický slovník. Zvon, Praha. 1996. ISBN: 80-7113-088-5
7. Schönborn, Ch. 2002. Ikona Krista. Vydavateľstvo Oto Németh, Bratislava. 2002. ISBN: 80-88949-56-4
8. Sväté písmo Starého i Nového zákona. 1995. Slovenský ústav svätého Cyrila a Metoda, Rím. 1995.
9. Šelíng, J. 1999. Biblická katechéza dospievajúcej mládeže, Teologický inštitút, Nitra. 1999.
10. Špidlík, T. – Rupnik, M. I. 2004. Viera vo svetle ikon. Vydavateľstvo Oto Németh, Bratislava. 2004. ISBN: 80-88949-69-6
11. www.cirkevsumiac.webgarden.cz/svetla-trioda
12. <http://histmag.org/?id=1638>
13. www.ikona.sk
14. <http://http://siscms.sk>

49966 + 5400 (3 strany obrázky) = 55366 – 30,758 AH

ZOZNAM PRÍLOH

Príloha 1 <Modlitba – Anjelské pozdravenie – puzzle>

Príloha 2 <Texty – Ježiš – Boží syn, syn človeka>

Príloha 1 < Modlitba – Anjelské pozdravenie – puzzle >

<i>Zdravas',</i>	<i>Mária,</i>	<i>milosti</i>	
<i>hodinu</i>	<i>smrti</i>	<i>našej.</i>	<i>Amen.</i>
<i>pros za</i>	<i>nás</i>	<i>hriešnych</i>	<i>teraz i v</i>
<i>Svätá</i>	<i>Mária,</i>	<i>Matka</i>	<i>Božia,</i>
<i>plod</i>	<i>života</i>	<i>tvojho,</i>	<i>Ježiš.</i>
<i>medzi</i>	<i>ženami a</i>	<i>požehnaný</i>	<i>je</i>
<i>plná,</i>	<i>Pán</i>	<i>s tebou,</i>	<i>požehnaná si</i>

Príloha 2 <Texty – Ježiš – Boží syn, syn člověka>

TEXTY – JEŽIŠ – BOŽÍ SYN

Mt 3, 13 – 17

¹³ Vtedy Ježiš prišiel z Galiley k Jordánu za Jánom, aby sa mu dal pokrstiť. ¹⁴ Ale Ján mu odporoval a hovoril: "Ja by som sa mal dať tebe pokrstiť, a ty prichádzaš ku mne?" ¹⁵ Ježiš mu však povedal: "Len to nechaj, lebo sa patrí, aby sme splnili všetko, čo je spravodlivé." Potom mu už neodporoval. ¹⁶ Keď bol Ježiš pokrstený, hneď vystúpil z vody. Vtom sa mu otvorilo nebo a on videl Božieho Ducha, ktorý ako holubica zostupoval a prichádzal nad neho. ¹⁷ A z neba zaznel hlas: Toto je môj milovaný Syn, v ktorom mám zaľúbenie."

Mt 4, 1 – 4

¹ Potom Duch vyviedol Ježiša na púšť, aby ho diabol pokúšal. ² A keď sa štyridsať dní a štyridsať nocí postil, napokon vyhladol. ³ Tu pristúpil pokušiteľ a povedal mu: "Ak si Boží Syn, povedz, nech sa z týchto kameňov stanú chleby." ⁴ On odvetil: "Napísané je:» Nielen z chleba žije človek, ale z každého slova, ktoré vychádza z Božích úst. «"

Mt 4, 5 – 7

⁵ Potom ho diabol vzal do svätého mesta, postavil ho na vrchol chrámu ⁶ a vravel mu: "Ak si Boží Syn, vrhni sa dolu, veď je napísané:» Svojim anjelom dá príkaz o tebe a vezmú ťa na ruky, aby si si neuderil nohu o kameň.«"⁷ Ježiš mu povedal: "Ale je aj napísané: - Nebudeš pokúšať Pána, svojho Boha."

Mt 4, 8 – 11

⁸ A zasa ho diabol vzal na veľmi vysoký vrch, ukázal mu všetky kráľovstvá sveta a ich slávu ⁹ a vravel mu: "Toto všetko ti dám, ak padneš predomnou a budeš sa mi klaňať." ¹⁰ Vtedy mu Ježiš povedal: "Odíď satan, lebo je napísané:» Pánovi, svojmu Bohu, sa budeš klaňať a jedine jemu budeš slúžiť. «"¹¹ Tu ho diabol opustil a prišli anjeli a posluhovali mu.

Mt 16, 13 – 16

¹³ Keď potom Ježiš prišiel do okolia Cézarey Filipovej, pýtal sa svojich učeníkov: "Za koho pokladajú ľudia Syna človeka?" ¹⁴ Oni vraveli: "Jedni za

Jána Krstiteľa, iní za Eliáša a iní za Jeremiáša alebo za jedného z prorokov."¹⁵ "A za koho ma pokladáte vy?", opýtal sa ich.¹⁶ Odpovedal Šimon Peter: "Ty si Mesiáš, Syn živého Boha."

Mk 3, 7 – 11

⁷ Ježiš sa so svojimi učeníkmi utiahol k moru. Šiel za ním veľký zástup z Galiley a Judey⁸ i z Jeruzalema a z Idumey; ba aj zo zajordánskych krajov a z okolia Týru a Sidonu prišlo k nemu veľké množstvo ľudí, lebo počuli, čo robí.⁹ Tu povedal svojim učeníkom, že mu majú pripraviť loďku, aby ho zástup netlačil.¹⁰ Lebo mnohých uzdravil, takže všetci, čo mali nejakú chorobu, tísli sa k nemu, aby sa ho dotkli.¹¹ Ešte aj nečistí duchovia, keď ho zbadali, padali pred ním a kričali: "Ty si Boží Syn!"¹² Ale on im prísne pohrozil, aby ho neprežrádzali.

Mk 13, 28 – 32

²⁸ Od figovníka sa naučte podobenstvo. Keď jeho ratolesť mladne a vyháňa lístie, viete, že je blízko leto.²⁹ Tak aj vy, až uvidíte, že sa toto deje, vedzte, že je blízko pred dvermi.³⁰ Veru, hovorím vám: Nepominie sa toto pokolenie, kým sa to všetko nestane.³¹ Nebo a zem sa pominú, ale moje slová sa nepominú.³² Ale o tom dni a o tej hodine nevie nik, ani anjeli v nebi, ani Syn, iba Otec.

TEXTY – JEŽIŠ – SYN ČLOVEKA

Lk 9, 57 – 58

⁵⁷ Ako šli po ceste, ktosi mu povedal: "Pôjdem za tebou všade, kam pôjdeš."⁵⁸ Ježiš mu odvetil: "Líšky majú svoje skrýše a nebeské vtáky hniezda, ale Syn človeka nemá kde hlavu skloniť."

Mk 2, 23 – 28

²³ V istú sobotu kráčal cez obilné pole. Jeho učeníci cestou začali trhať klasy.²⁴ Farizeji mu povedali: "Pozri, prečo robia v sobotu, čo neslobodno?"²⁵ On im odvetil: "Nikdy ste nečítali, čo urobil Dávid, keď bol v núdzi a keď bol hladný on i jeho družina?"²⁶ Ako vošiel za veľkňaza Abiataru do Božieho domu a jedol obetované chleby, ktoré nesmel jesť nik, iba kňazi, a dal aj tým, čo boli s ním?"²⁷ I povedal im: "Sobota bola ustanovená pre človeka, a nie človek pre sobotu.²⁸ A tak je Syn človeka pánom aj nad sobotou."

Mt 12, 38 – 41

³⁸ Vtedy mu povedali niektorí zákonníci a farizeji: "Učiteľ, chceme vidieť nejaké, znamenie od teba." ³⁹ On im povedal: "Zlé a cudzoložné pokolenie žiada znamenie. Ale znamenie nedostane, iba ak znamenie proroka Jonáša. ⁴⁰ Lebo ako bol Jonáš tri dni a tri noci v bruchu veľkej ryby, tak bude Syn človeka tri dni a tri noci v lone zeme. ⁴¹ Mužovia z Ninive vystúpia na súde proti tomuto pokoleniu a odsúdia ho, lebo oni sa kajali na Jonášovo kázanie - a tu je niekto väčší ako Jonáš!"

Jn 3, 13 – 14

¹³ Nik nevystúpil do neba, iba ten, čo zostúpil z neba, Syn človeka. ¹⁴ A ako Mojžiš vyzdvihol na púšti hada, tak musí byť vyzdvihnutý aj Syn človeka, ¹⁵ aby každý, kto verí, mal v ňom večný život."

Mk 8, 31 – 33

³¹ Potom ich začal poučat': "Syn človeka musí mnoho trpieť, starší, veľkňazi a zákonníci ho zavrhnú, zabijú ho, ale on po troch dňoch vstane z mŕtvych." ³² Hovoril im to otvorene. Peter si ho vzal nabok a začal mu dohovárať. ³³ On sa obrátil, pozrel sa na svojich učeníkov a Petra pokarhal: "Chod' mi z cesty, satan, lebo nemáš zmysel pre Božie veci, len pre ľudské!"

Mt 8, 34 – 38

³⁴ Potom zavolať k sebe zástup aj učeníkov a povedal im: "Kto chce ísť za mnou, nech zaprie sám seba, vezme svoj kríž a nasleduje ma. ³⁵ Lebo kto by si chcel život zachrániť, stratí ho, ale kto stratí svoj život pre mňa a pre evanjelium, zachráni si ho. ³⁶ Ved' čo osoží človekovi, keby aj celý svet získal, a svojej duši by uškodil?! ³⁷ Lebo za čo vymení človek svoju dušu?! ³⁸ Kto sa bude hanbiť za mňa a za moje slová pred týmto cudzoložným a hriešnym pokolením, za toho sa bude hanbiť aj Syn človeka, keď príde v sláve svojho Otca so svätými anjelmi."

Jn 12, 20 – 24

²⁰ Niektorí z tých, čo sa cez sviatky prišli klaňať Bohu, boli Gréci. ²¹ Pristúpili k Filipovi, ktorý bol z galilejskej Betsaidy, a prosili ho: "Pane, chceme by sme vidieť Ježiša." ²² Filip šiel a povedal to Ondrejovi. Ondrej a Filip to išli povedať Ježišovi. ²³ Ježiš im odpovedal: "Nadišla hodina, aby bol Syn človeka oslávený."

²⁴ Veru, veru, hovorím vám: Ak pšeničné zrno nepadne do zeme a neodumrie, ostane samo. Ale ak odumrie, prinesie veľkú úrodu.

Lk 17, 22 – 27

²² A učeníkom povedal: "Prídu dni, keď si budete žiadať uvidieť jeden z dní Syna človeka, ale neuvidíte. ²³ A povedia vám: "Hľa, tu je!", "Hľa, tamto je!" Nechodte nikde, nebežte za nimi! ²⁴ Lebo ako blesk, keď sa zablyсне, ožiari všetko od jedného kraja neba až po druhý, tak aj Syn človeka v svoj deň. ²⁵ Ale najprv musí mnoho trpieť a toto pokolenie ho zavrhne. ²⁶ Ako bolo za dní Noema, tak bude aj za dní Syna človeka. ²⁷ Ľudia jedli, pili, ženili sa a vydávali až do dňa keď Noe vošiel do korába. Tu prišla potopa a zahubila všetkých.